

- [Vijesti](#)
- [Vjera](#)
- [Obitelj](#)
- [Kultura](#)
- [Academicus](#)
- [Video](#)
- [Kolumne](#)
- [Misna čitanja](#)
- [Velike teme](#)

KRŠĆANSKI KONTEKST ZAPADNE KULTURE (3)

Proročanstvo Leonarda Cohena ili – lom drevnoga zapadnog kôda

Za događanja iz 2020. godine Cohen teško da je mogao osmisliti bolju formulaciju od „loma drevna zapadnoga kôda“, razumijemo li pod time odbacivanje cjelokupna judeokršćanskoga nasljeđa i povijesti slobodarske, demokratske misli koja je upravo u američkome društveno-političkom sustavu zadobila jedno od svojih ponajboljih opredmećenja.

Piše: Matija Štahan

f t e + 25

Mural Leonarda Cohena gleda na pustu ulicu u Montrealu nakon jačanja epidemije koronavirusa u Kanadi/Foto: Graham Hughes/CP/ABACA /PIXSELL

„Vlastitim očima vidjeh Sibilu kod Cume kako visi u kavezu, a kada je dječaci upitaše: ‘Sibilo, što želiš?’ ona odgovori: ‘Želim umrijeti’“, pisao je Petronije u *Satirikonu*, a prepisao [T. S. Eliot](#) u epigrafu *Puste zemlje*. Sibila je, dakako, antička proročica (postojalo je mnoštvo Sibila), a dalek odjek toga očuvanog fragmenta Petronijeva djela – gdje Sibila, kao baštinica vječnoga života, ali ne i vječne mladosti, pati – i Eliotove poeme, fragmentarne same po sebi – gdje je spoj besmrtnosti i egzistencijalne uzaludnosti uzdignut na opću razinu – nalazimo i u pjesmi *Budućnost (The Future)* [Leonarda Cohena](#): „Vidjet ćeš ženu / Kako visi naglavce / Obline joj prekriva pala haljina“.

Slika viseće žene slika je dvostruke nemoći: kako one koju nosi depersonalizacija, jer lice i tijelo skriva joj haljina, tako i one koju donosi izloženost onih dijelova tijela koje haljina ne prekriva. I dok Eliotovim stihovima, svjedočeći o seksualnoj eksploataciji, luta prorok Tiresija – isti onaj koji je u Sofoklovoj tragediji prorokovao nesretnu Edipovu sudbinu – Cohenovu pjesmu pjeva neki drugi, neimenovani prorok; ne iz antičke grčke, već iz judeokršćanske tradicije. Kao

punokrvo proročanstvo, *Budućnost* više govori o našoj sadašnjosti negoli o vremenu vlastita nastanka. Odnos prema grijesima, odnos prema prošlosti, pokušaj prevladavanja Apsoluta oličenog u Isusu Kristu samo su neke od podtema koje Cohen, anticipirajući smjer kretanja Zapada, dotiče u *Budućnosti*.

*Ne razlikuješ me od vjetra
Nikada nisi, nikada i nećeš
Ja sam mali Židov koji je napisao Bibliju
Vidio sam uspon i pad naroda
Čuo njihove priče, čuo sam ih sve
Ali ljubav je jedini motor
Preživljavanja*

U središtu Cohenove pjesme, objavljene na istoimenu albumu (*The Future*) 1992. godine, neidentificirani je glas koji naizmjenično proriče elemente ne odveć poželjne sutrašnjice, a naizmjenično – oponašajući diskurs zala koja istodobno podvrgava kritici – inzistira na raznovrsnim dimenzijama isprazna suvremenog hedonizma, koji zlorabljuje opijate i spolne nagone („Daj mi crack i analni seks“); demonstrirajući i sadističke značajke („Usamljeno je ovdje, nema nikoga za mučenje / Daj mi posvemašnju kontrolu / Nad svakom živom dušom / I lezi kraj mene, to je zapovijed!“), uzdižući ih do razine cjelokupne civilizacije masturbacije, što dovodi i do kataklizme ekološkog tipa: „Uzmi zadnje preostalo stablo / I nabij ga u rupu svoje kulture“.

Pored kritike postupaka eksplicitno ili implicitno okarakteriziranih pogubnima, Cohenova pjesma utemeljena je na paradoksu ljubljenja nasiljem, zlom i netrpeljivošću ispunjene prošlosti, jer ono što budućnost donosi – odnosno, „ubojstvo“ – još je gore od dobrom i zlom protkane sadašnjice. Pripovjedačeva prošlost, obuhvaćena zbivanjima u vremensko-tematskom rasponu od pojave Isusa Krista do pada Berlinskoga zida 1989. godine, nudila je alternativu zlu u liku dobra, no ona će u opjevanoj budućnosti iščeznuti:

*Vrati mi Berlinski zid
Vrati Staljina i sv. Pavla
Vidio sam budućnost, brate:
Ona je ubojstvo*

Kontrapunkt Staljinu, kao amblemu zla, na početku je sv. Pavao; slični kontrast javlja se i na kraju, gdje lirski subjekt pjeva: „Vrati mi Berlinski zid / Vrati Staljina i sv. Pavla / Daj mi Krista / Ili Hirošimu“. Pojedine interpretacije koje idu u smjeru vrijednosnog izjednačavanja Staljina i sv. Pavla, to jest Krista i detonacije nuklearne bombe nad Hirošimom, lako je odbaciti, između ostaloga i zato što je u pojedinim alternativnim verzijama pjesme riječ „Krist“ zamijenjena riječju koja joj je gotovo sinonim – „Daj mi ljubav ili Hirošimu“. Biblijske referencije tu se ne iscrpljuju: aludirajući na Ezekijelovu protoapokaliptičnu viziju s četiri bića na očima ispunjenim kotačima – ili možda zamišljajući raj kao kvaru podložan mehanizam s kotačićima i zupčanicima – prorok dalje pjeva kako su „nebeski kotači stali“, a na leđima se već može „osjetiti đavolji bič“, nakon čega ponovno slijedi izjednačavanje budućnosti s ubojstvom. „Čovjekoubojica od početka“ čovjekoubojica je do kraja.

Da bi se spoznaju dobra i zla izbrisalo, svjestan je Cohenov prorok, potrebno je izbrisati prošlost. Ideal zaborava svekolike povijesti – pa tako i Krista – u distopiji Aldousa Huxleyja *Vrli novi svijet* opisana je kao brisanje prašine i paučine: „(...) a ta je prašina bila Harappa, bila kaldejski Ur; nešto paučine, a ta su paučina bili Teba, Babilon, Knosos, Mikena. Jedan zamah peruškom, još jedan – i gdje je Odisej, gdje je Job, gdje su Jupiter, Gautama, Isus? Jedan zamah – i sva ona zrnca antičke prašine, zvana Atena i Rim, Jeruzalem i egipatsko Srednje carstvo – sva ona nestanu. Cik – i isprazni se mjesto gdje je bila Italija. Cik, katedrale; cik, cik, *Kralj Lear* i Pascalove *Misli*. Cik, *Muke Isusove*; cik, *Rekvijem*; cik, *Simfonija*; cik...“.

Kako prepoznaje [Rod Dreher](#), upravo *Vrli novi svijet* nudi ključ otpora suvremenoj ideologiji hotimične amnezije, u liku Johna Divljaka koji zahtijeva svoje „pravu na nesreću“. I svijet Berlinskog zida, kao simbolične granice između slobode i ropstva, odnosno svijet Krista i Hirošime kao dobra i zla, bolje su opcije od svijeta gdje vlada samo smrt.

*Sve će početi proklizavati,
Proklizavati u svakom smjeru
Neće biti ničega
Ničega što ćeš moći mjeriti
Oluja, oluja svijeta prešla je prag
I preokrenula
Poredak duše*

Preokrenut „poredak duše“ – izvnut naravni zakon – sugerira rasap svih vrijednosti proizišlih iz onoga što je Jürgen Habermas držao civilizacijskim ishodištem Zapada, rođenim iz spoja „židovske etike pravednosti“ i „kršćanske etike ljubavi“. Kraš sveobajšnjucih idejno-vrijednosnih sustava vjerovanja, kako ih je u postmodernoj teoriji opisao Jean-François Lyotard, u proteklom su stoljeću ustupili mjesto partikularnim „istinama“ rođenim iz supostojanja čitava niza međusobno proturječnih a tobože jednako vrijednih moralnih kodeksa kakvo karakterizira aktualni izostanak jasnih društvenih mjerila, a Zygmunt Bauman ga je prikladno sažeo u sintagmi kakvu bi se moglo pronaći i u kakvoj Cohenovoj pjesmi: „tekuća modernost“.

Sadašnje doba obilježava fraza „anything goes“; ne postoje jasni kriteriji koji luče kvalitetno od nevaljalog, ali i dobro od zla. Postojanje *mjere* temeljni je preduvjet uspostave civilizacije.

Manjak kriterija prema kojima se zbilju može prosuđivati – „Neće biti ničega / Ničega što ćeš moći mjeriti“ – manifestira se na svim civilizacijskim i društvenim razinama. Ideja „Božje smrti“ Friedricha Nietzschea dekrizantizirala je kršćanstvom prožete ustanove zapadne kulture i protjerala Duh Sveti iz „duha vremena“, da bi ga zamijenila zloduhom koji, relativizirajući antički ideal „dobroga, lijepog i istinitoga“, sve više na društvene margine tjera uvjerenje [Benedikta XVI.](#) kako je Isus Krist „mjera što ju je Bog dao čovječanstvu“ – mjera prema kojoj ćemo svi, kao ljudska bića, jednom biti vrednovani.

*Doći će do loma drevna zapadnoga kôda
Tvoj privatni život najednom će eksplodirati
Pojavit će se fantomi
Pojavit će se vatre na cesti
I bijeli čovjek koji pleše*

„Privatni život“ u posljednje je vrijeme doista eksplodirao, ne samo u kontekstu narcisoidne kulture društvenih mreža, nego i kroz ulično nasilje u koje su prerasli proturasistički prosvjedi potaknuti smrću [Georgea Floyd](#)a u ljeto 2020. godine. Kao paradna revolucija anarho-marksističke provenijencije, prosvjednici protiv rasne nejednakosti ubrzo su prerasli u rušitelje civilizacije, stremeći, kao u Huxleyjevu romanu, paradoksu iskorjenjivanja tradicije koja ih je i stvorila. Vandalizacija javnoga prostora samo je produžetak ideologije koja je već osvojila mnoga zapadna sveučilišta i srednjostrujaške medije, a prema kojoj je srž zapadne, kršćanske kulture u opresiji nad nemoćnima. Nesvjesni ironije vlastita položaja, odnosno činjenice kako je upravo kršćanska misao fokus premjestila s „ja“ na „ti“ – s nositelja moći na Drugoga u kojega se toliko zaklinju – novi revolucionari u SAD-u, baš kao i islamistički teroristi u Francuskoj i Austriji, počeli su s [devastiranjem katoličkih sakralnih prostora](#).

Iako je, kako je sâm naveo, nadahnuće za ispisivanje *Budućnosti* djelomice zadobio tijekom uličnih nemira u Los Angelesu 1992. godine, a koji su također izbili zbog neriješenih rasnih pitanja, za događanja iz 2020. godine Cohen teško da je mogao osmisliti bolju formulaciju od „loma drevna zapadnoga kôda“, razumijemo li pod time odbacivanje cjelokupna judeokršćanskoga nasljeđa i povijesti slobodarske, demokratske misli koja je upravo u američkome društveno-političkom sustavu zadobila jedno od svojih ponajboljih opredmećenja. Najvidljiviji izraz tih destruktivnih tendencija devastacija je spomenika povijesnih osobnosti koje su izgradile zapadnu kulturu i američko društvo. Između ostalih, uništena su spomen-obilježja Abrahamu Lincolnu – koji je oslobodio crne robove – u Oregonu, Kristoforu

Kolumbu u Houstonu, Bostonu, Chicagu i još tucet mjesta, sv. Juníperu u San Franciscu, Los Angelesu i još nekoliko gradova, a kipovi Isusa Krista u Miamiu i Djevice Marije u Chattanooga su srušeni su i obezglavljeni.

U drugoj pjesmi iz istoga tematskog ciklusa, naslova *Demokracija (Democracy)* Cohen ima naizgled oprečnu poruku, koju nosi ključan, ponavljajući stih: „Demokracija dolazi u SAD“. Riječ je o duhovitoj inverziji općega mnijenja prema kojemu nakon pada Berlinskoga zida demokracija dolazi u istočnu Europu: Cohenov pjesnički subjekt, ne idealizirajući demokraciju, paradoksalno ustvrđuje kako ona tek sada dolazi na Zapad. Pogrešno bi bilo čitati *Demokraciju* jednoznačno optimistično, jer moguća su i dijametralno suprotna tumačenja – srodna, primjerice, objašnjenju Patricka Deneena kako je [liberalizam propao upravo zahvaljujući tome što je ostvario svoje ideale](#). Sličan obrazac primjenjiv je i ovdje: puna i cjelovita demokracija, bez ikakvih ograničenja, prijeti posvemašnjim ujedinjenjem kompletne *demosa* u jedan organizam, a što se – osim izrazom savršene demokracije – prema pogledima Hanne Arendt ispostavlja i savršenim totalitarizmom. Misao kako „Demokracija dolazi u SAD“ desetljeće je kasnije dopunjena pjesmom *Ono što dolazi* objavljenom u posljednjoj Cohenovoj pjesničkoj zbirci *Plamen*, koja završava riječima:

*Oh, još samo jedna stvar
Neće vam se svidjeti
Ono što dolazi nakon Amerike*

Ključno mjesto u *Budućnosti* ipak ima tip ubojstva zakonit već i u sadašnjosti, čime završna kitica premošćuje gradacije prošlih i budućih zala. Riječ je o apsolutnome zlu, jednako velikome u osvitu Sovjetskog Saveza kada ga je legalizirao Vladimir Iljič Lenjin, kao i u dekadentnoj američkoj demokraciji koja ga je omogućila odlukom Vrhovnoga suda u procesu Roea protiv Wadea, sve do njegova današnjeg industrijalizirana, korporativnog oblika gdje se smrt prodaje kao zdravstvena usluga:

*Uništi još jedan fetus
Ionako ne volimo djecu
Vidio sam budućnost:
Ona je ubojstvo*

*Sve će početi proklizavati,
Proklizavati u svakom smjeru
Neće biti ničega
Ničega što ćeš moći mjeriti
Oluja, oluja svijeta prešla je prag
I preokrenula
Poredak duše*

*Kada rekoše POKAJ SE, POKAJ SE
Pitam se na što su mislili
Kada rekoše POKAJ SE, POKAJ SE
Pitam se na što su mislili
Kada rekoše POKAJ SE, POKAJ SE
Pitam se na što su mislili*

Kao i žitelji *Puste zemlje*, djelomice utemeljene na legendi o posljednjem čuvaru Svetoga Grala, starom i u prepone ranjenom Kralju ribara, koji bez potomstva trune u sušnoj, neplodnoj zemlji, nositelji smrti koji u *Budućnosti* progovaraju na prorokova usta ne razumiju značenje glagola „kajati se“. Zaboravom grijeha ideja kajanja gubi svaki smisao, i nije neobično što je suvremeni čovjek rijetko uspijeva u punini dokučiti. Žrtvovanje djece i pustoš neplodna društva lice su i naličje istih djelatnih obrazaca, od pretrkršćanskih vremena pa sve do naših, postkršćanskih dana.

Leonard Cohen - The Future (L

*Članak je dio niza "[Kršćanski kontekst zapadne kulture](#)", a objavljen je u sklopu projekta poticanja kvalitetnog novinarstva Agencije za elektroničke medije. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena Autora.

Objavljeno: 7. prosinca 2020.

- Oznake:
- [#aktualno](#)
- [#demokracija](#)
- [#Kršćanskikontekstzapadnekulture](#)
- [#LeonardCohen](#)
- [#MatijaŠtahan](#)

2 komentara

Sortiranje po: Najnovije

Dodajte komentar...

Roman Vukoja

Odlican!

Sviđa mi se · Odgovor · 1 · 5 tj.

Miljenko Denona

Izvrstan tekst !

Sviđa mi se · Odgovor · 1 · 5 tj.

[Facebookov dodatak za komentare](#)**VIŠE S WEBA**

Omiljeni proizvod u novoj boji – Nutribullet pretvara voće, povrće i orašaste plodove u hranjivi napitak.

Samaštvo nije čekaonica

Gležnjače ili tenisice – na vama je odabir jer počeli su Walkmaxx zimski popusti do -30% - Provjerite!